

Тернопільський обласний центр
еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

Конспект нестандартного заняття гуртка

«Дивосвіт навколо нас» на тему:

**«Експедиція у куточок живої природи з метою
спостереження за змінами у природі»**

Підготувала: керівник гуртків
Валігура Марія Петрівна

Тернопіль – 2025

Мета: розширювати знання вихованців гуртка про сезонні зміни в природі восени; формувати вміння описувати осінні явища у живій і неживій природі, милуватися барвистими кольорами осінньої пори, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; розвивати прагнення до дослідження, творчу фантазію, креативність мислення, інтерес до довкілля; виховувати дбайливе ставлення до природи; розвивати ключові компетентності: спілкування державною мовою; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях.

Очікувані результати: гуртківці повинні називати зміни в живій і неживій природі, що відбуваються з приходом осені, творчо і критично підходити до розв'язання поставлених перед ними завдань.

Обладнання та матеріали: осінні листя, ручки і папір, ребуси, роздаткові матеріали.

Хід заняття

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент.

2. Актуалізація опорних знань.

➤ Діти давайте ми з вами пригадаємо які пори року ви знаєте?

➤ Яка зараз пора року у нас? Розгадайте ребуси і дізнаєтеся назви трьох місяців осені.

➤ Чи все ви знаєте про осінь?

➤ Чи хотіли б дізнатися більше?

3. Мотивація навчальної діяльності

Фронтальна робота. Метод «Асоціативний куц»

➤ Які слова вам пригадуються, коли ви чуєте слово «осінь»?

Складання таблиці на дошці.

Діти називають слова, а керівник записує їх на дошці у три стовпчики або в таблицю так, щоб об'єкти живої і неживої природи «кидались в око». Наприклад:

Дощ	Плащ	Достигають овочі та фрукти
Сніг	Чоботи	Листя облетіло
Хмари	Поганий настрій	Квіти зів'яли
Похолодало	Парасолька	Комахи зникли
		Птахи відлітають у теплі краї

Бесіда.

➤ Прочитайте слова з першого стовпчика. А тепер з другого. І з третього.

➤ Не випадково я записувала їх у різні стовпчики. А хто здогадається чому?

(У першому стовпчику слова стосуються неживої природи, у третьому — живої, а в середньому — життя людини.)

4. Повідомлення теми та мети заняття

Пропоную здійснити мандрівку у ліс, аби дослідити і побачити зміни, що сталися в природі з настанням осені.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Підготовка до проведення екскурсії.

Гра «Передбачення»

➤ Який ліс восени?

➤ Кого ми можемо зустріти в лісі?

➤ Які зміни в живій природі можна спостерігати восени?

Сьогодні ми вийдемо на шкільне подвір'я і в ліс, щоб іще раз зустрітися з природою, поспілкуватися, відчутти серцем і душею красу осінньої пори.

Літературна хвилинка.

➤ Послухайте віри.

Ліс — це царство ніжного світанку,

Сяйво сосен дивних і беріз.

Не роби деревам й квітам ранки,

Не ламай гілок, як входиш в ліс.

Візьми компас і, звичайно, карти,

Щоб не заблукати у пільмі.

Руйнувати гнізд пташок не варто,

Особливо, як вони малі.

Загаси багаття, не рви трави,

Забери з собою все сміття.

І ліси чарівно й золотаво

Випірнуть з людського забуття.

О. Стасюк

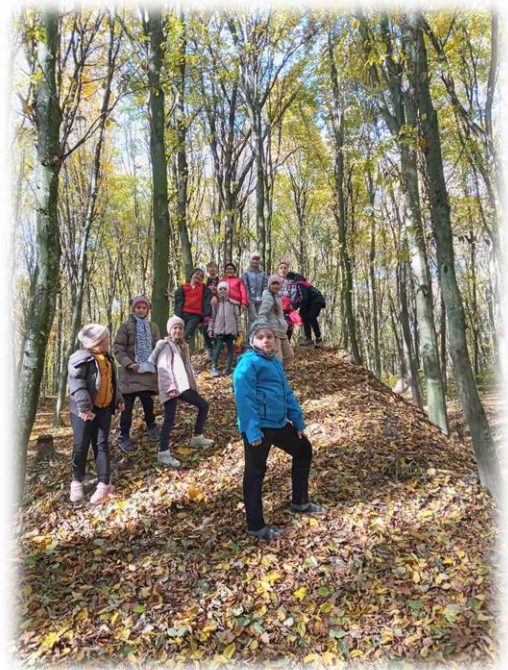
➤ Про які правила поведінки в лісі (парку) говорить автор?

Інструктаж з техніки безпеки.

Учні повинні:

- бути уважними під час екскурсії;
- знати та виконувати правила дорожнього руху;
- знати та виконувати правила поведінки у природі;
- усвідомити правила поведінки на об'єкті екскурсії;
- чітко виконувати вказівки вчителя.

***Перехід до місця проведення екскурсії –
Кутківецький ліс.***

2. Проведення екскурсії.

Фенологічні спостереження.

➤ Яке зараз небо?

➤ Як, за вашими спостереженнями, змінилася погода?

➤ Яка зараз температура повітря? (Вимірювання температури повітря за допомогою термометра.)

Дослідження-спостереження.

- Як змінилися дерева восени? Чому листочки опадають?
- Які дерева залишилися зеленими? Чому?
- Упізнайте й назвіть осінні квіти.
- Чому осінь вважають найсмачнішою порою року? Чим гостинно пригощає нас осіння пора?

Гра «Живе — неживе»

Керівник швидко називає різні об'єкти. Якщо він називає об'єкт живої природи, діти піднімають руки, якщо неживої — присідають. Той, хто припустився помилки, залишає гру. Перемагає той, хто залишився і ні разу не помилився.

Робота в групах

Гуртківці об'єднуються в групи. Виберіть дерево чи кущ, опишіть зміни, які з ним відбулися восени.

Наприклад:

Клен. Листя клена восени пофарбоване у золотаво-червоні, багряно-вишневі, яскраво-жовті, багряні кольори. Листочки відриваються і повільно падають на землю. Вони не можуть нікого залишити байдужим. Таке собі різьблене диво природи.

Дуб. Дуб ще не скинув свого листя, стоїть жовто-червоний. Листя міцне, аж дзвенить на вітрі. Гілки вкриті плодами — жолудями.

Береза. Осінь розфарбувала листочки берези в жовтий колір, ніби вплела в її гілля золоті стрічки, які сплелися на землі у яскравий килим.

Творча вправа

Викладіть з опалого листя назви осінніх місяців.

I група. ВЕРЕСЕНЬ.

II група. ЖОВТЕНЬ.

III група. ЛИСТОПАД.

Мовна вправа «Азбука осені»

Керівник називає букву, а діти придумують слово чи словосполучення, яке стосується осені.

Наприклад:

Д — дощ, Л — листопад, Х — холод, У — урожай, В — відлітають птахи, В — вітер, Ч — чорне поле, К — короткі дні, Т — туман, В — вирій, Ж — жовте листя, Ж — жолудь, К — каштан, тощо.

Гра «Наповни кошик»

➤ Наступного заняття ми будемо виготовляти аплікацію з опалого листя. Назбирайте листочків, щоб підготувати їх для майбутньої роботи.

➤ Як потрібно готувати листя?

(Покласти між сторінками книги

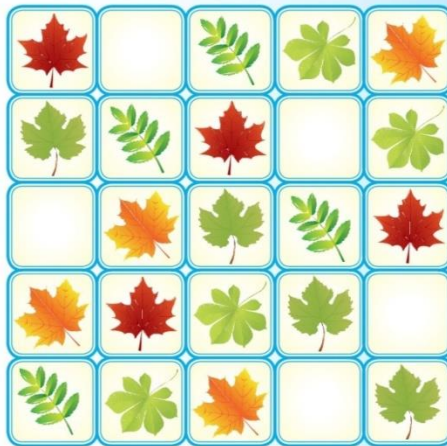
і притиснути вантажем, пропрасувати утюгом).

3. Повернення до класу

➤ Заповніть порожні клітинки листочками так, щоб вони не повторювалися у рядках.

Осінній вальс кружляє нашим містом.
І різнобарвне листя, мов намисто,
Природу дивовижну прикрашає
І віхолу зимову провіщає.

➤ Встановіть відповідність між зображеною твариною і способом підготовки її до зими.

А Залягають у сплячку

Б Роблять собі на зиму запаси

В Змінюють літнє хутро на зимове

Г Ведуть активний спосіб життя

А	Б	В	Г

Вправа «Добери вислів»

Доберіть порівняння.

- Осінь, як... (золотокоса дівчинка);
- листочки клена, як... (зірочки, метелики);
- листочки верби, як... (рибки, човники);
- туман, неначе... (молоко, серпанок);
- хмарки, ніби... (пух, кучугури снігу, вовна).

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Незакінчене речення»

За календарем осінь настає... (1 вересня).

Під час екскурсії ми помітили ознаки осені...

Осінь буває... (рання, золота, пізня).

Ми зібрали листя з таких дерев: ...

Ми побачили птахів: ...

Під час екскурсії ми чули звуки...

Робота в парах. Гра «Склади прикмету».

Кожна пара отримує конверт, у якому тексти прикмет розрізані на дві частини. Треба правильно їх скласти і пояснити:

Осінь іде і	то дощик сіє.
Як вересніє,	дощ за собою веде.
Плаче жовтень	виганяє птиць із гаю.
Жовтень ходить по краю та	холодними сльозами.
У листопаді зима з	син, зимі – рідний брат.
Листопад вересню онук, жовтню -	осінню бореться.
Осінній час -	а восени із чистого неба.
Весною дощ із хмари,	сім погод у нас.

Домашнє завдання.

Написати оповідання. Теми на вибір:

- Мене вражає краса осені.
- Осінь я уявляю так...